

LÝ QUANG DIỆU VIẾT VỀ TÌNH HÌNH TRUNG ĐÔNG

Nguồn: Lee Kuan Yew (2013). "Middle East: A Spring without a Summer", in L.K. Yew, *One Man's View of the World* (Singapore: Straits Times Press), pp. 238-257.

Biên dịch: Ngô Văn Tổng | **Hiệu đính:** Nguyễn Thị Nhung

Cuộc xung đột Israel - Palestine là vấn đề lớn nhất đang gây nhức nhối trong khu vực Trung Đông. Nó là một vết loét lúc nào cũng rỉ mủ. Để kết thúc cuộc xung đột, cần phải có giải pháp hai nhà nước: một nhà nước của người Do Thái và một nhà nước của người Palestine. Nhà nước Palestine phải vững vàng được cả về mặt kinh tế và chính trị. Trong đó công dân của nhà nước ấy phải cảm thấy rằng đất nước này tạo cho họ cơ hội để an cư lạc nghiệp – chỉ có như vậy họ mới nhận thấy mình có lợi ích sát sườn khi gìn giữ hòa bình ở khu vực vốn đầy rẫy những bất ổn này.

Do chính sách ủng hộ Israel đã được nhóm vận động hành lang Do Thái gây dựng thành công trong chính quyền Mỹ, quan điểm cứng rắn càng có cơ sở thắng thế trong giới lãnh đạo Israel. Điều này có thể gây ra tác động bất lợi và không thể đảo ngược đối với tiến trình hòa bình. Chẳng hạn, bằng cách xây dựng các khu định cư ở các vùng lãnh thổ chiếm đóng, Israel đang thực hiện một cách chậm chạp nhưng chắc chắn ý đồ thôn tính vùng đất mà đáng lẽ sẽ được giao cho người Palestine nếu hai bên đạt được thỏa thuận bất kỳ nào. Phe bảo thủ cực đoan ở Israel tin rằng các khu định cư này đang giúp họ lấn gần hơn tới các đường biên giới lịch sử chính đáng của họ, như đã được nêu rõ trong Kinh thánh Hebrew. Israel tin rằng khôi phục lại vùng đất tổ chính là ý nguyện của Chúa. Các khu định cư gây ra những biến động không mong muốn trong một hiện trạng vốn dĩ đã phức tạp. Chúng đẩy những triển vọng cho mọi một thỏa thuận khả dĩ nào trong tương lai trở nên xa vời hơn bao giờ hết.

Trong những ngày đầu của phong trào phục quốc Do Thái, chính người Anh đã tích cực hậu thuẫn cho sự nghiệp của người Do Thái. Họ ủng hộ việc định cư người Do Thái ở Palestine với mục đích là nhằm tạo điều kiện cho họ xây dựng được một nhà nước của người Do Thái sau nhiều thế kỷ. Bản Tuyên bố Balfour 1917 đã chính thức đưa ra quan điểm này. Bản tuyên bố viết: 'Chính phủ của Đức vua ủng hộ việc thành lập tại Palestine một nhà nước quê hương của người Do Thái, và sẽ cố gắng hết sức mình để hỗ trợ người Do Thái đạt được mục tiêu này'. Trước khi dòng người Do Thái theo đó đổ về Palestine thì số lượng người Do Thái sống ở khu vực này là không đáng kể. Sau thảm họa diệt chủng Holocaust thời Hitler với sáu triệu người Do Thái bị giết chết thì sự cảm thông của châu Âu dành cho người Do Thái lên đến đỉnh điểm, và các chính sách của chính phủ chuyển sang hướng có lợi cho người Do Thái. Tuy vậy, với đà suy tàn của siêu cường Anh quốc, người Mỹ đã nhảy vào để lấp đầy khoảng trống, và nhà nước Israel được thành lập năm 1948 chuyển sang xem Mỹ là đồng minh trọng yếu. Mỹ đã tiếp tục ủng hộ Israel kể từ đó.

Mỗi ngày trôi qua, giải pháp lâu dài cho cuộc xung đột lại càng thêm xa vời. Liên Hợp Quốc đã tuyên bố rằng các khu định cư của người Do Thái vi phạm luật pháp quốc tế, mô tả các khu định cư này như là 'hành vi thôn tính dần dần'. Tuy vậy, người Do Thái hiểu rằng chừng nào người Mỹ còn chưa tán thành thì những lời tuyên bố như vậy vẫn là vô tác dụng. Chẳng hạn, trong trường hợp người Mỹ sẵn lòng cắt viện trợ tài chính dành cho Israel (số tiền đến nay đã lên đến 115 tỉ đô la Mỹ tính từ năm 1949) cũng như cắt giảm các hình thức viện trợ quân sự và chính trị khác cho tới khi việc xây dựng các khu định cư chấm dứt, Israel sẽ không có sự lựa chọn nào khác ngoài việc phải tuân thủ luật. Nếu người Mỹ không gây áp lực đối với Israel thì chắc chắn thế giới vẫn chưa thể nhìn thấy hồi kết cho cuộc xung đột này.

Tất cả những điều này sẽ không mang lại lợi lộc gì cho Mỹ về lâu dài. Nó làm xói mòn uy tín chung của siêu cường này và kích động toàn bộ thế giới Ả rập chống lại người Mỹ. Vì vậy, việc đạt được mục tiêu ngoại giao trong khu vực của Mỹ sẽ trở nên khó khăn hơn. Cuộc xung đột này cũng sẽ đóng vai trò làm một cái cớ lâu dài cho những nhóm thánh chiến Hồi giáo có thể lợi dụng để biến thành công cụ tuyên truyền nhằm tuyển mộ các thành viên trẻ tuổi mới. Họ cố tình duy trì ngọn lửa kích động này cháy âm ỉ trên khắp Trung Đông cũng như các khu vực khác ở Châu Á, bằng cách trình chiếu trên ti-vi các hình ảnh về tình cảnh thống khổ mà người Palestine đang phải chịu đựng.

Cuộc xung đột Israel – Palestine là trung tâm của một mạng lưới bạo lực và bất ổn đan xen phức tạp tại khu vực Trung Đông. Nó giống như một ung nhọt trong hệ thống quốc tế mà nếu được chữa trị dứt điểm sẽ mở đường cho giải pháp của hàng loạt các vấn đề khác. Nó có thể thay đổi môi trường chính trị trong khu vực. Hòa bình giữa người Israel và Palestine là một điều kiện cần thiết (nhưng chưa đủ) cho một nền hòa bình rộng lớn hơn ở Trung Đông. Nếu người Mỹ có thể thể hiện thái độ trung lập và nghiêm túc hơn nữa trong cuộc tìm kiếm một giải pháp hai nhà nước, thì chính phủ của nhiều nhà nước Ả rập, đặc biệt là các nước có người Sunni chiếm đa số, sẽ sẵn sàng công khai ủng hộ chính sách của Mỹ hơn nữa trong khu vực. Đây nên là ưu tiên hàng đầu của Mỹ trong khu vực.

Nếu có quốc gia nào muốn hủy hoại mọi thỏa thuận hòa bình như vậy thì đó hẳn là Iran. Chính phủ Iran đã nhiều lần khẳng định cam kết phá hủy nhà nước Israel của mình. Là một quốc gia có đa số người Shi'ite, Iran xem cuộc xung đột Israel – Palestine là cần thiết trong cuộc chiến của họ với các nhà nước Ả rập Sunni nhằm bảo vệ vị trí lãnh đạo của mình ở Trung Đông. Mâu thuẫn giữa người Hồi giáo dòng Shi'ite và Sunni bắt rễ từ hơn một thiên niên kỷ trước. Các quốc gia Ả rập Sunni vốn luôn có mối nghi ngờ sâu sắc đối với Iran bởi quốc gia này nắm giữ sức ảnh hưởng sâu rộng đối với dân số Shi'ite thiểu số sống rải rác khắp khu vực. Như cựu Tổng thống Ai Cập Hosni Mubarak đã từng nói: "Người Shi'ite gần như luôn trung thành với Iran chứ không phải với quốc gia họ đang sinh sống". Iraq dưới thời Saddam Hussein từng là một thế lực cân bằng trọng yếu với Iran trong khu vực, nhưng giờ đây khi đối trọng này đã không còn, Mỹ trở thành vật cản duy nhất trên con đường thống trị toàn khu vực của Iran.

Những tham vọng của Iran xuất phát ít nhất phần nào từ cách nhìn nhận bản thân của họ: một nền văn minh tự lực, tách biệt tương đối với thế giới Ả rập. Người Iran rất tự hào về lịch sử của họ. Tôi đã từng rất kinh ngạc trước câu trả lời của một vị bộ trưởng Iran cho câu hỏi phỏng vấn trong một chương trình của đài BBC cách đây vài năm. Ông ấy đã phát biểu: "Ở châu Á thực sự chỉ có duy nhất hai nền văn minh đáng để bàn luận tới, đó là Trung Quốc và Ba Tư." Nhận định này phản ánh lối suy nghĩ của người Iran. Họ vẫn khao khát những năm tháng hào hùng của đế chế năm xưa.

Cuộc đấu tranh địa chính trị này có những tác động hết sức to lớn đối với nền hòa bình thế giới, bởi Iran tỏ ra tích cực phát triển các loại vũ khí hạt nhân và có thể thổi bùng lên một cuộc chiến tranh hạt nhân hoặc tối thiểu cũng là một cuộc chạy đua vũ khí hạt nhân. Nếu Iran tiến hành thử nghiệm thành công hạt nhân, Ai Cập có thể cũng muốn sở hữu hạt nhân, và họ có thể mua từ Pakistan. Điều này sẽ

dẫn đến một tình thế hết sức nguy hiểm ở Trung Đông, với bốn cường quốc hạt nhân trong khu vực, gồm Ai Cập, Ả-rập Xê-út, Israel và Iran. Tình trạng này cũng có thể làm gia tăng nguy cơ nguyên vật liệu và năng lực hạt nhân này bị bán cho các quốc gia ở những khu vực khác trên thế giới hoặc thậm chí các lực lượng phi quốc gia.

Tôi không thấy ý kiến cho rằng Israel có đủ khả năng ngăn chặn Iran sở hữu vũ khí hạt nhân thực sự thuyết phục. Người Mỹ có thể làm công việc này, nhưng chỉ khi họ được chuẩn bị kỹ lưỡng để tiến hành một cuộc xâm lược trên bộ, mà khả năng này trên thực tế lại bất khả thi trong bối cảnh Mỹ vừa mới thoát ra khỏi Iraq. Điều này có nghĩa là thế giới trở nên bất ổn hơn, với nguy cơ đáng sợ là xảy ra tính toán sai lầm luôn treo lơ lửng. Thậm chí, chúng ta có thể chứng kiến việc sử dụng vũ khí hạt nhân đầu tiên tại khu vực kể từ sau Cuộc chiến tranh thế giới lần thứ hai.

Có lẽ, ý nghĩ an ủi duy nhất ở đây là nếu cuộc chiến hạt nhân quả thực có nổ ra, thì mong là các đám mây hạt nhân sẽ không lan tới chúng ta ở Đông Nam Á. Chúng sẽ bao phủ phần lớn khu vực Trung Đông và có lẽ lan tới châu Âu. Chúng ta có lẽ sẽ chỉ bị ảnh hưởng bởi một vài đám bụi nhỏ.

Hỏi - Đáp

Hỏi: *Tổng thống Obama đã nói rằng ông ấy muốn sửa đổi luật viện trợ chính trị nhằm kiểm chế sức mạnh của các nhóm vận động hành lang lăm lăm tiền nhiều của. Liệu điều đó có đủ sức ít nhiều làm thay đổi các động cơ này không?*

Đáp: Chuyện đó sẽ không xảy ra đâu. Cho dù Obama muốn thực hiện kế hoạch này, ông ấy sẽ vấp phải khó khăn rất lớn khi xin Thượng viện và Hạ viện thông qua.

Hỏi: *Liệu thái độ cảm thông ngày càng sâu sắc của châu Âu dành cho người Palestine có quan trọng không?*

Đáp: Cảm thông thì có nghĩa lý gì ở đây? Mỗi ngày trôi qua, đất đai vẫn bị cướp đi khỏi tay bạn. Thái độ cảm thông có giúp được gì trong chuyện này?

Hỏi: *Về vấn đề Iran và bom hạt nhân, hẳn ông sẽ không loại trừ khả năng người Iran sau khi đã có được bom hạt nhân sẽ có thể sử dụng chúng đối với Israel chứ?*

Đáp: Tôi không loại trừ khả năng này.

Hỏi: *Nhưng có một quan điểm khác, cho rằng một Iran sở hữu bom hạt nhân thật ra biết đâu sẽ an toàn hơn, để đoán định hơn cho chúng ta đối phó, so với*

một Iran không có bom trong tay, và rằng nếu Iran vượt qua ngưỡng hạt nhân biết đâu sẽ không phải là một chuyện tồi tệ đối với khu vực như chúng ta vẫn nghĩ. Ông nói gì về quan điểm đó?

Đáp: Đây là dạng lý thuyết trấn an. Nhưng tôi có thể khẳng định rằng người Iran có lẽ không có cùng hệ tư duy như người Mỹ và người Nga. Ở đó, họ tính toán như thế này: tôi đánh anh thì anh sẽ đánh tôi, tôi đánh lại, và anh lại đánh tôi. Đòn thứ nhất, đòn thứ hai, rồi đòn thứ ba, cứ thế cả hai chúng ta đều bị xóa sổ cùng phần lớn châu Âu. Liệu bạn đã hiểu được cách suy nghĩ bằng cái đầu lạnh như vậy giữa Israel, Iran và Ai Cập? Đó chính là câu hỏi căn cơ. Chúng ta đang nói về một hệ thống sản sinh ra những kẻ đánh bom tự sát - những kẻ cho rằng: 'Phải, bọn tao muốn chết và tao muốn chúng mày chết nhiều hơn bọn tao'. Tôi nghĩ rằng bất cứ điều gì cũng có thể xảy ra.

Hỏi: *Đó là một trong những lý lẽ mà Israel có thể sử dụng để biện minh cho các cuộc tấn công phủ đầu chống lại Iran, để ngăn chặn họ phát triển làm giàu uranium cũng như đầu tư sâu hơn cho khả năng hạt nhân của họ. Họ cho rằng đánh trước một bước và trì hoãn việc có được bom thì tốt hơn.*

Đáp: Có nhóm vận động hành lang ủng hộ lý luận này nhưng điều đó cũng không giải quyết được vấn đề. Bạn có loại trừ được cả một đất nước Iran hay không? Chẳng bao lâu nữa, họ sẽ phát triển được quả bom thứ hai, và bạn sẽ phải thực hiện một cuộc tấn công lần thứ hai. Nhưng lần này nó sẽ ở sâu dưới mặt đất.

Hỏi: *Vậy ông không tin rằng Israel có khả năng ngăn chặn Iran phát triển bom hạt nhân?*

Đáp: Tôi không tin, ở đó họ đã nắm được kiến thức hạt nhân rồi.

Hỏi: *Vậy thì giải pháp phủ đầu tốt nhất cho vấn đề này là gì?*

Đáp: Đây là câu hỏi mà 2.000 người Do Thái ở Mỹ phải trả lời. Câu trả lời tốt nhất là phải tìm ra một giải pháp lâu dài cho cuộc xung đột Israel – Palestine. Nhưng hôm nay, đó là vấn đề không thể giải quyết.

Ngoài những tác động đối với hòa bình thế giới thì những gì xảy ra tại khu vực Trung Đông cũng trở thành vấn đề đối với các doanh nghiệp, bao gồm cả những người ở Singapore. Các công ty Singapore vốn có bản tính thận trọng, nhưng họ cũng đang bắt đầu thâm nhập vào Trung Đông. Đó là một thị trường mới đối với họ và họ là những người đến khá trẻ. Từ trước đến nay họ đã cảm thấy thoải mái hơn khi kinh doanh tại các khu vực khác thuộc

châu Á, như Trung Quốc, Ấn Độ, Đông Nam Á, đây là những nơi có lợi thế cạnh tranh rõ ràng đối với họ. Văn hóa, ngôn ngữ và sự xa cách về mặt địa lý của Trung Đông đã khiến cho khu vực này hẳn nhiên khó có thể trở thành một lựa chọn đầu tiên cho người Singapore. Nhưng họ đang tìm cách xoay sở, một phần bằng cách làm việc với những người Ấn Độ nói tiếng Ả rập. Điều này có lẽ cũng sẽ hữu ích cho nỗ lực phục hồi ngôn ngữ Ả rập trong cộng đồng người Singapore gốc Ả rập. Trung Đông là một thị trường hết sức triển vọng trong tương lai mà Singapore không nên bỏ qua. Muộn còn hơn không.

Tại nhiều thị trường mới nổi, bạn phải đổ tiền vào và làm việc cật lực để khoản đầu tư của mình kết trái nhiều năm trước khi bạn bắt nhìn thấy thành quả. So với các thị trường này thì Trung Đông hấp dẫn bởi vì nó đã là một thị trường giàu có và tiềm năng, hứa hẹn lợi nhuận thu về nhanh hơn. Khó khăn là ở chỗ phải tìm đúng các cơ hội thích hợp với chuyên môn và năng lực. Đồng thời trở ngại khác là phải tạo được các mối quan hệ để có thể giành lấy được các thương vụ. Các công ty Singapore đang bắt đầu kinh doanh phát triển tại các quốc gia nhỏ tại Trung Đông, chẳng hạn như Qatar và Abu Dhabi, cũng là những nước có hệ thống phân quyền rõ ràng hơn.

Đối với các doanh nghiệp mới đến, Ả-rập Xê-út lại là quốc gia khó định vị phương hướng kinh doanh hơn do cấu trúc xã hội phức tạp, bao gồm hàng trăm ông hoàng và bà hoàng. Mặc dù vậy, khi người Ả rập muốn phát triển Thành phố Kinh tế Vua Abdullah - một thủ phủ có diện tích 168 triệu mét vuông, họ đã mời chúng tôi làm đối tác trong giai đoạn lên kế hoạch, và tham gia vào các dự án trong lĩnh vực tài chính. Trong nhiều năm trước đó, họ đã lặng lẽ đến thăm Singapore, thường là không báo trước, và ấn tượng với những gì chúng tôi đã xây dựng ở đây – một thành phố sạch, an toàn và hiệu quả.

Nhưng Trung Đông cũng là một đối thủ cạnh tranh trên đấu trường quốc tế. Dubai đặc biệt đang chứng tỏ sức cạnh tranh gay gắt với Singapore trong các ngành công nghiệp như hàng không, du lịch, tài chính và hội nghị. Dưới sự lãnh đạo của Sheikh Mohammed Rashid Al-Maktoum, thành phố đã có những bước chuyển mình mạnh mẽ. Rõ ràng là các tiểu vương quốc Ả rập thống nhất sẵn sàng và có đủ tiềm lực để chi một khoảng tiền lớn cho việc phát triển thành phố thành một trung tâm, và điều này sẽ cạnh tranh với những gì chúng ta đang cố gắng làm ở Singapore.

Ai cũng biết các hãng hàng không của họ đã hạ giá vé một cách có chủ đích, ở mức thấp hơn chút ít so với hãng Hàng không Singapore (SIA). Trong lúc cuộc khủng hoảng tài chính đang diễn ra thì hãng Emirates Airlines đặt mua 32 chiếc máy bay Airbus A380, chứng tỏ họ giàu có và chịu chi như thế nào. Khi tất cả các đơn đặt hàng của họ được giao thì Emirates Airlines có vẻ như lại đặt mục tiêu sở hữu trên 90 chiếc A380 trong phi đội của mình, so với chỉ 19 chiếc A380 mà SIA hiện có và cộng thêm 5 chiếc chúng ta đang đặt hàng.

Trong một thương vụ đấu thầu phát triển các cảng ở London, Dubai một lần nữa đã đánh bại Singapore. Chúng ta thì phải tính toán cẩn thận khoản tiền của mình và phải dừng nâng số tiền đặt cược khi chạm một mức trần nào đó. Còn họ tỏ ra sẵn sàng liều lĩnh để thắng thầu hơn. Nhưng chúng ta quyết định rằng thế giới này còn đủ rộng lớn và rằng vẫn có những cơ hội khác để chúng ta khai phá.

Các thị trường như Trung Đông và Nga có tầm quan trọng chiến lược đối với Singapore. Do phụ thuộc nhiều vào thế giới bên ngoài, nên chúng ta phải chú trọng dàn trải các khoản đầu tư ra diện rộng nhằm đảm bảo lợi nhuận luôn chảy về đều đặn. Bằng cách đầu tư ở cả những nền kinh tế giàu và nghèo dầu mỏ, chúng ta đảm bảo chính bản thân mình tránh khỏi quy luật chu kỳ của thị trường quốc tế.

GIỚI THIỆU DỰ ÁN *NGHIENCUUQUOCTE.NET*

Mục đích

Nghiencuuquocte.net là một dự án phi chính trị, phi lợi nhuận nhằm mục đích phát triển nguồn học liệu chuyên ngành nghiên cứu quốc tế bằng tiếng Việt và thúc đẩy việc học tập, nghiên cứu các vấn đề quốc tế tại Việt Nam.

Lý do ra đời

Trong khi số người học tập và nghiên cứu về các vấn đề quốc tế ở Việt Nam ngày càng gia tăng thì việc tiếp cận các tài liệu mang tính học thuật của thế giới về lĩnh vực này còn rất hạn chế vì hai lý do: Thứ nhất, các tài liệu này thường phải trả phí mới tiếp cận được, trong khi các trường đại học và viện nghiên cứu của Việt Nam hầu như không có chi phí trang trải. Thứ hai, các tài liệu này chủ yếu được xuất bản bằng tiếng Anh, khiến nhiều sinh viên, nhà nghiên cứu, và đặc biệt là quảng đại độc giả quan tâm đến các vấn đề quốc tế nói chung, gặp khó khăn trong việc tiếp thu, lĩnh hội. *Nghiencuuquocte.net* ra đời với hi vọng sẽ góp phần khắc phục được các vấn đề trên.

Hoạt động chính

Hoạt động chính của *Nghiencuuquocte.net* là biên dịch sang tiếng Việt và xuất bản trên website của mình các nguồn tài liệu mang tính học thuật bằng tiếng Anh về lĩnh vực quan hệ quốc tế, bao gồm chính trị quốc tế, kinh tế quốc tế, và luật pháp quốc tế.

Các tài liệu này chủ yếu là các bài báo trên các tạp san quốc tế, các chương sách, hoặc các tài liệu tương ứng, đã được xuất bản bởi các nhà xuất bản, các trường đại học và viện nghiên cứu có uy tín trên thế giới.

Các bài dịch học thuật của Dự án được đăng tại chuyên mục [Biên dịch](#). Danh mục rút gọn của các bài dịch này được đăng trên trang [Mục lục](#).

Từ tháng 6/2014, Dự án còn xuất bản chuyên mục [Bình luận](#) để đăng các bài bình luận tiêu biểu của các tác giả Việt Nam hoặc dịch từ các nguồn tiếng Anh uy tín về các vấn đề quan hệ quốc tế và chính sách đối ngoại Việt Nam. Ngoài ra, Dự án cũng ra mắt chuyên mục [Ấn phẩm](#) để chia sẻ các bài viết nghiên cứu về quan hệ quốc tế bằng tiếng Việt và tiếng Anh với sự cho phép của các tác giả liên quan.

Trang chủ dự án: <http://nghiencuuquocte.net/>

Thông tin thêm về Dự án: <http://nghiencuuquocte.net/about/>

Danh mục các bài đã xuất bản: <http://nghiencuuquocte.net/muc-luc/>

Theo dõi Dự án trên Facebook: <https://www.facebook.com/DAnghiencuuquocte>

Ý kiến đóng góp và mọi liên hệ xin gửi về: Lê Hồng Hiệp, nghiencuuquocte@gmail.com
